

architektonicznego, wiele zmieniło się w qumranologii. Państwo Donceelowie z Louvain-la-Neuve sugestywnie prezentują osiedle jako *villa rustica* okresu wczesnorzymskiego. Zespół A. Crown i L. Cansdale z Australii widzą w Qumran rodzaj karawanseraju. Ojciec J.-B. Humbert z École Biblique broni sugestii, że Chirbet Qumran to *villa* hasmonejska, którą przejęli esseńczycy zamieniając ją na centrum swego kultu. Prof. H. Stegemann uznał Chirbet Qumran za miejsce produkcji manuskryptów. Wreszcie ostatnio, dwaj uczeni izraelscy dostrzegli tutaj miejsce produkcji „dźmów daktylowych”.

Większość z tych hipotez została przywołana i skrytykowana w trakcie dyskusji po referatach Prof. Bruno W. W. Dombrowskiego („Hipoteza Golba: analiza i konkluzje”), dr Jodi Magness („Niekłóre obserwacje nad chronologią okresu herodiańskiego w Qumran, Ain Feszha i Ain el-Ghuweir”), dr Zdzisława J. Kapery („Przegląd wykopalisk cmentarzyska qumrańskiego”). Bardzo żałowano braku pośród zgromadzonych Prof. Roberta Donceela. Jego referat na temat lampek z Qumran zostanie dołączony do 15-go tomu serii „Qumranica Mogilanensia”.

Pozostałe referaty były poświęcone bieżącym problemom studiów qumranologicznych. Ks. prof. Jerzy Chmiel pytał „Jaki rodzaj hermeneutyki jest użyteczny przy interpretacji rękopisów znad Morza Martwego?”. Dr Stanisław Cinal mówił o „Aniołach-kapłanach w Pieśniach Ofiary Sobotniej (4Q400—407) z Qumran i o Utriach z 'Dywanu Nahrawata' mandejskich”. Dr Michael Conley starał się zrozumieć „Intencje (napisania) Księgi Reguły z 1 Groty” widząc w qumrańskim 'yahad' kadrową organizację totalitarną (!), współodpowiedzialną czy prowokującą do bezsensownych wojen z Rzymem w I wieku po Chr. Prof. Karl-Wilhelm Niebuhr przeanalizował „4Q521, 2 II — Psalm eschatologiczny”. Prof. Stanislas Segert zwrócił uwagę na interesującą korelację językową „Hebrajscy esseńczycy i aramejscy chrześcijanie”. Dr Felipe Sen rozpatrywał problem „Qumran a Nag Hammadi”. Mgr Jerzy Ciecieląg przedstawił numizmatyczne tło powstań żydowskich („Pierwsza i Druga Wojna Żydowska w świetle źródeł numizmatycznych”).

Jak w latach ubiegłych, uczestnicy kolokwium zwiedzili stary Kraków, dzielnicę żydowską na Kazimierzu i sławną kopalnię soli w Wieliczce. Większość odwiedziła Muzeum w Oświęcimiu. Jednogłośnie podjęto decyzje kontynuacji spotkań ustalając kolejny termin na wrzesień 1997 r.

Kraków

ZDZISŁAW J. KAPERA

KOMUNIKAT TOWARZYSTWA BIBLIJNEGO W POLSCE

Dnia 21 listopada 1995 r. odbyło się w siedzibie Towarzystwa Biblijnego w Warszawie posiedzenie Komitetu Krajowego Towarzystwa Biblijnego w Polsce (dalej KKTb), w skład którego wchodzi Kościoły:

Kościół Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny, Kościół Ewangelicko-Augsburski, Kościół Polskokatolicki, Kościół Starokatolicki Mariawitów, Kościół Ewangelicko-Reformowany, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Chrześcijan Baptystów, Kościół Zielonoświątkowy i Społeczność Chrześcijańska.

Obradom przewodniczył Wiceprzewodniczący Komitetu Krajowego ks. Jerzy Banak (Kościół Katolicki).

W zebraniu wzięli udział: J.Em. Metropolita Bazyli Doroszkiewicz Prawosławny Metropolita Warszawski i Całej Polski (Kościoł Prawosławny), J.E. Ks. Bp Senior Janusz Narzyński (Kościoł Ewangelicko-Augsburski) — Patroni Towarzystwa Biblijnego w Polsce.

Posiedzenie zaszczylił swą obecnością członkowie honorowi Towarzystwa Biblijnego w Polsce: J.E. Ks. Bp Kazimierz Romaniuk, Ordynariusz Diecezji Warszawsko-Praskiej, Przewodniczący Komisji Biblijnej Episkopatu Polski, J.E. Ks. Senior Władysław Miziołek — Wiceprzewodniczący Komisji d/s Ekumenizmu Episkopatu Polski, J.E. Ks. Bp Zdzisław Tranda (Kościoł Ewangelicko-Reformowany).

Posiedzenie rozpoczął modlitwą i słowo wprowadzające wygłosił ks. Jerzy Banak, Wiceprzewodniczący KKTB.

Jako pierwszy ze Słowem wystąpił Jego Eminencja Metropolita Warszawski i Całej Polski Bazyli, wskazują na Pismo Święte jako orędzie o naszym odkupieniu w Jezusie Chrystusie i źródle odnawiającej mocy w życiu każdego chrześcijanina. Dostojny Patron podkreślił ponadto rolę Towarzystwa Biblijnego w budowaniu ekumenicznej wspólnoty w naszym kraju.

J.E. Ks. Bp Senior Władysław Miziołek podkreślił doniosłą rolę Biblii dla Jedności Chrześcijań i przypomniał znaczenie Towarzystwa Biblijnego w dziele jej upowszechnienia.

J.E. Ks. Bp Kazimierz Romaniuk w Słowie pasterskim do zebranych mówił o przygotowanym ekumenicznym przekładzie Pisma Świętego w perspektywie Jubileuszu Roku 2000 i znaczeniu obchodzonych wspólnie dorocznych Dni biblijnych. Ks. Bp wyraził podziękowanie Towarzystwu Biblijnemu za druk ksiąg deuterokanonicznych.

Z okolicznościowym słowem do członków Komitetu zwrócił się J.E. Ks. Bp Zdzisław Tranda, przypominając trudności i szykany z jakimi spotykało się Towarzystwo w latach, gdy nie było u nas demokracji.

Na podstawie jednomyślnej uchwały KKTB Kościoł Zielonoświątkowy, reprezentowany na posiedzeniu przez Prezbitera Edwarda Czajko przyjęty został w poczet członków Komitetu Krajowego. Powstanie i działalność Kościoła Zielonoświątkowego omówił Ksiądz Prezbyter Edward Czajko.

Na wniosek Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Polsce KKTB zatwierdził kandydaturę prof. Rafała Leszczyńskiego, jako członka KKTB.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Biblijnego za okres od 21 marca do 21 listopada 1995 roku przedstawiła Dyrektor Generalny Towarzystwa Biblijnego w Polsce Pani Barbara Enholc-Narzyńska. W swoim wystąpieniu zatytułowanym: „O dar ekumenicznej posługi biblijnej Ludowi Bożemu”, wskazała na znaczenie komunii biblijnej chrześcijan na drodze do jedności Kościoła. Omówiła obecny stan prac nad ekumenicznym przekładem Biblii. W działalności Towarzystwa Biblijnego edycja Ekumenicznej Biblii polskiej ma charakter priorytetowy. Zwracając się do obecnych na zebraniu wysokich Przedstawicieli Kościoła Katolickiego, Kościołów należących do Polskiej Rady Ekumenicznej, Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego, Chrześcijańskiej Społeczności oraz Kościoła Zielonoświątkowego, zaproponowała, aby wejcie w trzecie tysiąclecie chrześcijaństwa uczcić wydaniem nowego Ekumenicznego Przekładu Pisma Świętego. Będzie to świadectwo wspólnej wiary w Jezusa Chrystusa, który modlił się, „aby wszyscy byli jedno”. Ocenę Ekumenicznych Dni Biblijnych w 1995 roku i ich perspektywy w przyszłości nakreślił ks. Jerzy Banak Wiceprzewodniczący KKTB. Program i kalendarz wspólnych Dni Biblijnych na 1996 rok przedstawi Kościołom w najbliższym czasie Komitet Koordynacyjny, w skład którego wchodzi: Kościoł Katolicki, Polski Autokefaliczny Kościoł Prawosławny, Kościoł Ewangelicko-Augsburski, Kościoł Ewangelicko-Reformowany, Kościoł Ewangelicko-Methodystyczny, Kościoł Adwentystów Dnia Siódmego, Kościoł Zielonoświątkowy oraz przedstawiciele KKTB.

Uczestnicy posiedzenia w piśmie do Honorowego Prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej Profesora dr. Witolda Benedyktowicza, Przewodniczącego KKTb przesłali Mu życzenia rychłego powrotu do zdrowia.

W obradach wziął udział p. John Dean z Anglii, przedstawiciel Zjednoczonych Towarzystw Biblijnych.

Gośćmi posiedzenia byli: Przewodniczący Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w RP Ks. Władysław Polok oraz ks. David H. Williams, Proboszcz nowo erygowanej Parafii Kościoła Anglikańskiego w Polsce.

Przedstawiciele Kościołów, członkowie KKTb i goście, złożyli pani Barbarze Enholz-Narzyńskiej, Dyrektorowi Generalnemu Towarzystwa Biblijnego w Polsce, serdeczne życzenia z okazji 40-lecia Jej pracy w Towarzystwie Biblijnym. J.E. Prawosławny Metropolita Warszawski i Całej Polski Bazylii, nadał Jubilatce w imieniu Św. Synodu Biskupów Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego Order Św. Równej Apostołów Marii Magdaleny I stopnia za pracę dla dobra Kościoła i Ekumenizmu.

Posiedzenie KKTb zakończono modlitwą i błogosławieństwem.

(Tekst nadesłany do Redakcji przez Towarzystwo Biblijne w Polsce)

R E C E N Z J E I P R Z E G L Ą D Y

Oxford Bible series, wyd. P. R. Acroyd i G. N. Stanton. Oxford University Press, Oxford — New York 1983 —

Seria ta stanowi wprowadzenie do Pisma Świętego podzielone na szereg niewielkich tomów. Należą do niej następujące pozycje: R. Morgan, J. Barton, *Biblical Interpretation*; R. Coggins, *Introducing the Old Testament* (1990); Gunn, Fewell, *Narrative in the Hebrew Bible* (zapowiedź); J. F. A. Sawyer, *Prophecy and the Prophets of the Old Testament* (1987); J. Blenkinsopp, *Wisdom and Law in the Old Testament* (1983); (zmiana autora) *Psalms and Poetry*; S. Brown, *The Origins of Christianity* (1984); G. N. Stanton, *The Gospels and Jesus* (1989); J. A. Ziesler, *Pauline Christianity* (1983); J. Reumann, *Varieties in the Unity of the New Testament* (1991).

Redaktorzy i autorowie są głównie profesorami uczelni brytyjskich. Pozycje serii nie są numerowane. Nie ma przypisów, lecz bibliografie do rozdziałów, a ponadto indeksy miejsc biblijnych, nazwisk i tematów.

Cechy szczególne tej introdukcji są dwie. Po pierwsze, główny nacisk położono na wprowadzenie do grup ksiąg biblijnych, na tematy przekrojowe (hermeneutyka — metody interpretacji ST — narracje — prawo i mądrość — prorocy — poezja; z NT: całość w ujęciu historycznym — Ewangelie — Paweł — rozmaite nurty). O poszczególnych księgach jest oczywiście mowa, ale raczej w ramach całości, z zachowaniem pierwszeństwa głównego zjawiska. Jest to świadome odejście od tradycyjnych introdukcji szczegółowych, rozbitych na rozdziały o poszczególnych księgach. Jak sądzę, pozwala to lepiej rozumieć istotne treści biblijne. Choć istnieje niemało książek o grupach ksiąg biblijnych, żadna całościowa introdukcja takiej metody nie zastosowała.

Po drugie, seria ta stara się zapełnić lukę — istniejącą nawet na Zachodzie — między pozycjami ściśle naukowymi a całkiem popularnymi. Na pewno zwraca się do czytelnika wykształconego i przydać się może studentom teologii, nie stosuje bowiem sztucznych ułatwień i uproszczeń.